

Nr 179.

Av herr **Fant**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstalter.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 388 har föreslagits, bland annat, att ur den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten må från och med år 1919 utgå de för tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona upptagna särskilda avlöningsstaterna samt att i stället må godkännas avlöningsstater för statens arbetsanstalter å Svartsjö och Landskrona m. m.

Förslaget, som innebär den betydelsefulla åtgärden att lösa tvångsarbetet från fångvårdens förvaltning, vari lösdriverarnas behandling av ålder ingått, gör denna fråga till en ren anslagsfråga. Saken synes emellertid vara av stor vikt ur såväl lagstiftningens som administrationens synpunkt.

De personer, som dömas till tvångsarbete, höra till det mest äventyrliga slag. De hava i stor omfattning förut förövat grova brott. Enligt tillgänglig statistik hade av de män, som enligt lösdriverilagen dömts till tvångsarbete och för undergående därav voro intagna i anstalterna vid utgången av åren 1911—1915, ej mindre än 56 procent förut undergått straffarbete. Många av dessa äro vane- eller yrkesförbrytare, som ömsevis äro intagna i fängelserna och ömsevis i tvångsarbetsanstalterna. Av de ostraffade äro de flesta till stor fara för samhällets oförvitliga medlemmar på grund av en verksamhet i det dunkla, vilken icke kunnat åtkommas av strafflagen. Hit höra s. k. sutenörer,

bondfångare och hasardspelare. Åter andra utgöra landsbygdens skräck genom pockande våldgästning och utpressning.

Bland kvinnorna torde visserligen de prostituerade utgöra flertalet, men även bland dem förekomma sådana, som förut straffats för svåra brott. Bland de vid slutet av förenämnda år intagna kvinnorna voro 30 procent förut hållna till straffarbete.

Polismyndigheterna ha mot personer av ifrågavarande slag ej annan utväg att tillgripa än tvångsarbetet. Detta bör därför i viss mån vara fruktat, i varje fall vara kraftigt. Det synes vid sådant förhållande vara välbetänkt, att statens anstalter för tvångsarbets avtjänande åtminstone tills vidare bibehållas under fängsvården. Denna torde också vara bäst skickad att handhava och kontrollera de stränga disciplinmedel, utan vilka det lär vara omöjligt att hålla ifrågavarande individer till ordning.

Det huvudsakliga skäl, som åberopas för omläggningen, är att tvångsarbetaren därigenom skulle frigöras från medvetandet att vara likställd med brottslingen. Men detta skäl är föga hållbart, då fångenskap icke är liktydigt med brottslighet. Fånge är varje häktad person även utan att han övertygats om brott. Lösdrivaren häktas och är således fånge under förhörstiden samt under transporten. Och han förblir onekligen fånge även under vistelsen vid tvångsarbetsanstalten, vilken benämning än denna må äga och under vilken styrelse den än må lyda. I övrigt torde få anmärkas, att den dömda lösdrivaren också under nuvarande förhållanden gärna benämnas tvångsarbetare och icke tvångsarbetsfånge. Den frigivne missaktas icke i egenskap av f. d. fånge utan i egenskap av notorisk lösdrivare, såsom en ostadig, missäntkt individ med tvetydigt föregående.

Såsom ett ytterligare skäl för skilsmässan från fångsvården framhålles, att därigenom tvångsarbetets uppgift att vara ett uppfostringsmedel bättre skulle komma till sin rätt. Om över huvud taget ett flertal av dessa individer låta sig uppfostras — något som erfarenheten tyvärr vederlägger i allt för stor utsträckning — skall det huvudsakligen ske genom bibringande av en *vana* vid arbete, naturligen i förening med god andlig påverkan, individualiserad anstaltsvård, och handledning i lämpliga kunskapsgränar. Allt detta borde lika väl och med minst lika stor trygghet kunna ske under fångsvården med dess alltmer vunna erfarenhet från liknande områden och med dess större resurser. Givetvis är det väl ock en beaktansvärd fördel att för ändamålet lämpliga tjänstemän kunna utses ur en stor prövad kår såsom

fångvårdens, ur vilken knappast efter skilsmässan frivilliga förflyttningar till arbetsanstalterna kunna påräknas. Endast under fångvården finnes ock möjlighet att genom omflyttningar öka eller minska bevakningsstyrkan efter tvångsarbetarnas tillväxande eller avtagande antal. Det måste ådraga kronan dryga kostnader om en ordinarie bevakningsstyrka, avpassad efter ett stort antal tvångsarbetare, måste bibehållas och avlönas vid de föreslagna arbetsanstalterna, även om antalet nedgår till en obetydlighet, vilket lätteligen kan inträffa i följd av den väntade nya fattigvårdslagen. Måhända visar sig Svartsjöanstalten med sitt omfattande jordbruk då omöjlig att sköta med det ringa antalet arbetare. Bibehålles åter tvångsarbetet under fångvården, kunna efter behov obehövligen bevakningsmän överflyttas till fängelserna, och Svartsjö kan möjligen apteras till straffanstalt.

För bibringande av arbetsvana och vinnande av ett bättre resultat av tvångsarbetet läser väl huvudförutsättningen vara *en förlängd behandlingstid*. Men härför fordras ny lagstiftning. Denna lagstiftning kan också möjliggöra ett omhändertagande i god tid med preventiva åtgärder före tvångsarbetet. Det enda riktiga synes vara att på denna nya lagstiftning låta bero, huruvida en skilsmässa från fångvården kan böra ske. Att föregripa nu pågående lagstiftningsarbete i denna fråga kan icke anses lämpligt. Under nuvarande förhållanden nödgas jag beteckna den ifrågasatta organisationsförändringen såsom mycket äventyrlig.

Slutligen bör bemärkas, att fångvårdens frivilliga hjälpverksamhet, som för närvarande omfattar även lösdrivarne, efter skilsmässan ej så säkert utan vidare torde komma dem till del. Dess lanthem, sömnadsverksamhet m. m. stå måhända icke därefter till buds. Ovisst är ock, om enskilda styrelser skola i förhållande till skyddshem, till frälsningsarmén m. fl. komma att intaga en lika inflytelserik ställning som fångvården.

Av nu anförda skäl, till betryggande av tvångsarbetets effektivitet och till undvikande av ej obetydliga eventuellt onödiga utgifter, tillåter jag mig hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag i vad det avser tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvården måtte av riksdagen avslås, samt

att riksdagen med beviljande av de av Kungl.

Maj:t föreslagna avlöningsförbättringarna måtte i riksstaten för år 1919 upptaga dessa anstalters anslag i övrigt utan förändring.

Stockholm den 8 maj 1918.

Fr. Fant.
